

Stichting Noordster terug op Scheveningen

Dr. Lelykade 156
2583 CN Scheveningen
Email: info@sch236.nl
www.sch236.nl

SCH-236 Noordster

Praaibericht no.42 September 2025

Beste vrienden, vrijwilligers, sponsors en donateurs

Gelijk maar noteren, zaterdag 27 September van 1400 tot 1800 uur, houden we weer onze jaarlijkse donateursmiddag. Op vertoon van uw monsterboekje heeft U gratis toegang en staat er een hapje en een drankje voor u klaar.

De dagen worden alweer korter en nog even dan is de zomer weer voorbij. Aan boord is weer het een en ander gebeurd. Onderhoud, verhuur en er is ook gevaren. We willen graag varen met de Noordster maar dan moet alles wel in orde zijn. Dat is langzamerhand zo. Wellicht voor de winter nog een keer naar buiten en dan gaan we toch denken aan "Ofsnije".

Verderop een mooi, compleet verhaal van Bert van der Toorn over de naam Noordster en het nummer 236.

Na het varen op de vrijdag voor vlaggetjesdag, het traditionele "oud vissers varen", was er dan zaterdag 21 Juni vlaggetjesdag. Anders dan andere jaren vanwege de NAVO-top. De Noordster was open voor publiek. Alles had een ander karakter maar aan boord hebben we niet te klagen gehad over bezoekers. Op het achterdek was er haringhappen voor kinderen. Een groot succes. Verder kwamen die dag veel 'toeristen' aan boord.

De ene keer oefent de brandweer aan boord van de Noordster en de andere keer stapt dominee Gerco Lock uit de Bethelkerk aan boord voor opnames van een filmpje voor het kindermoment tijdens zijn dienst op zondag. Dat hij daarbij niet bang is om met toga en al in de Scheveningse haven te verdwijnen is voor hem geen probleem. Overigens wel een mooie manier om het verhaal van Jona te vertellen. Het filmpje is terugvinden op 'You Tube'.

Op 12 Juli is een grote groep vrijwilligers op bezoek geweest bij het Katwijkse museum "Kijken bij de burens". Een warm onthaal, mooie rondleiding en een mooie visserijfilm (natuurlijk aan

boord van een Katteker). Een uitnodiging voor vrijwilligers van het Katwijkse museum om aan boord van de Noordster te komen is de deur al uit.

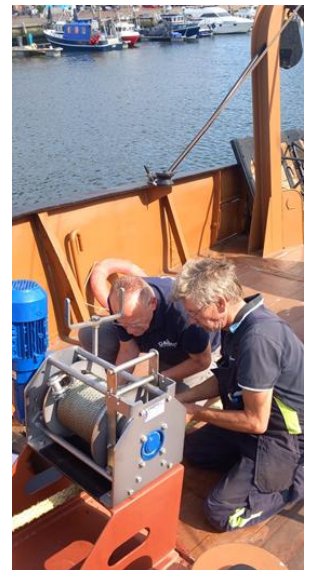
Tussendoor verlenen we soms hand en span diensten aan de havendienst.

Er is mooie lier op het voorschip geplaatst zodat we in de toekomst ook kunnen ankeren.

Konden we in het vorige praaibericht melden dat onze sloep van het voordek was verhuisd naar haar vaste plek op het achterdek dan kunnen we nu melden dat de sloep zeevast staat en voorzien is van een authentiek dekzeiltje. Zoals de sloep er nu uit ziet is het plaatje van hoe de Noordster eens was compleet.

Zoek maar oude foto's van Scheveningse loggers op en de witte sloep met dekzeiltje is kenmerkend.

15 Augustus stond al een tijd in de agenda voor het jaarlijkse visbakken door en voor de vrijwilligers.

Iets anders dat al lange tijd op de verlanglijst stond was varen met uitsluitend vrouwen. Tijdens het eerder genoemde "Oud vissers varen" mogen er geen vrouwen mee en dat wringt toch wel een beetje. Die 15 Augustus was een mooie gelegenheid. Eerst varen met de vrouwen (en een paar mannelijke bemanningsleden) en daarna met iedereen kibbeling eten.

Het was schitterend weer die vrijdag. Een "zeitje, zô glad as de laene" ! De reddingboot, de Kitty, kwam ook nog even op volle snelheid voorbij. Er is heel wat afgekletst en ik heb vernomen dat het "vrouwen varen" wellicht een terugkerend evenement wordt.

Dankzij de inzet van Mink en Ben weten ook lagere scholen de weg naar de Noordster te vinden.

Op de foto een klas op de brug waar Ben het nodige uitlegt.

Dan, hieronder nog een mooi verhaal van Bert van der Toorn. Een mooie uitleg over waar het nummer SCH-236 vandaan komt en hoe daar de naam Noordster aan gekoppeld is.

De Noordster en zijn nummer, of de SCH-236 en zijn naam.

Rederij J. & P. de Mos

De scheepsnaam *Noordster* en het scheepsnummer *SCH-236* hebben op de Scheveningse vissersvloot niet altijd bij elkaar behoord.

We moeten terug tot 1891 wanneer rederij J. & P. de Mos een SCH-236 in bezit heeft. De zeillogger heet dan nog *Catharina en Maria*. Het is een houten logger en de enige logger van die Scheveningse broers Mos als rederij.

Hun logger was eerder in 1885 van de Vlaardinger werf L. van Dam van stapel gelopen. De reders Jacob (1829-1894) en Pieter (1832-1902) de Mos - die ook acht bomschuiten in de vaart hadden - lieten bij gebrek aan een Scheveningse haven de logger vanuit Vlaardingen varen. Zo had het schip eerst nog het registratienummer van VL-117, maar wel met de Scheveningse schipper Jan van der Zwan.

In 1891 vindt er een nieuwe richtlijn van scheepsnummers plaats onder de Scheveningse reders met loggers. Hierbij krijgt, bij de rederij van de broers De Mos, de VL-117 een registratienummer van SCH-236 toegewezen. De logger blijft nog wel *Catharina en Maria* heten en vaart nog steeds vanuit de haven van Vlaardingen.

In 1894 overleed broer Jacob de Mos. Niettemin bestaat in 1895 de rederij nog en heeft dan vier houten zeilloggers - waaronder de SCH-236 *Catharina en Maria* - en nog zes bomschuiten in de vaart. In 1902 komt ook broer Pieter de Mos te overlijden. Desondanks werd de rederij nog enige tijd voortgezet en kreeg Scheveningen in 1904 zijn haven. Toch worden in 1906 de loggers van de hand gedaan en vervolgens houdt in 1910 de rederij van J. & P. de Mos geheel op te bestaan.

Reder Arie van der Toorn Jz.

Nog voor het beëindigen van rederij J. & P. de Mos was in maart 1906 hun logger SCH-236 *Catharina en Maria* verkocht aan reder Arie van der Toorn Jz. (1869-1949). Deze rederij had al zo'n negen loggers en twee sloepen in de vaart. Met zo'n vloot in bezit had de reder intussen allang zijn vrouw en kinderen vernoemd in de scheepnamen ervan. Aldus was reder Van der Toorn aan een reeks van mythologische figuren, sterren en planeten als scheepsnamen begonnen. Zijn sloep de SCH-10 *Pollux* opende hiermee al sinds 1900 de rij. De reder had dus een goede reden om zijn in 1906 aangekochte SCH-236 *Catharina en Maria* in het vervolg *Noordster* te noemen. Als schipper werd de 26-jarige Teun Taal aangesteld en zou dit tot 1915 toe blijven. Sindsdien waren de scheepsnaam en het scheepsnummer onlosmakelijk met elkaar verbonden. En er zouden nog meer vergelijkbare namen volgen zoals de Castor, Mercurius, Jupiter, en Saturnus.

Reder J. J. van der Toorn Azn. ofwel kortweg J.J.

In 1918 begint de zoon van reder Arie van der Toorn Jz. - de dan 24-jarige Johannes Jacobus - zijn eigen rederij. Hij "koopt" van zijn vader de stalen zeillogger SCH-210 *Maria* maar veranderd direct de scheepsnaam in *Ali*, naar zijn vrouw Alida M. van der Zwan.

Halverwege het jaar 1919 neemt hij van zijn vader de houten SCH-236 als tweede logger over. En hij laat de scheepsnaam voor wat tie is: *Noordster*. De logger doet volop mee aan de haringvisserij maar krijgt in november met een eerste tegenslag te maken. Schipper Arie Spaans komt binnen met 16 last haring, maar had tevens 50 netten verspeeld. Bovendien ligt de dan nog enige binnenhaven van Scheveningen zo vol, dat reder Van der Toorn zijn *Noordster* vanuit Vlaardingen liet varen. Daarbij blijft nog dezelfde winter de *Noordster* opgelegd in de haven van Schiedam, samen met een flink aantal schepen van vader.

Tegenspoed

Begin twintiger jaren breekt een slechte tijd aan voor de visserijsector, voornamelijk in de haringexport. Door de herstelbetalingen van Duitsland - eerder de belangrijkste haringafnemer van Nederland - ligt deze handel grotendeels stil. Vanwege ontstane haringvoorraden varen veel loggers niet uit of worden van de hand gedaan en veel reders gaan failliet.

Ook de houten SCH-236 *Noordster* ontkomt niet aan de malaise. De logger ligt tot het voorjaar van 1924 in de haven van Schiedam, totdat in april de gang naar de sloop volgt.

Pas eind 1924 koopt reder J.J. van der Toorn Az. weer een logger. Hij koopt uit IJmuiden de stalen zeillogger IJM-338 *Willy* uit 1917. Vrijwel direct worden het nummer en de naam gewijzigd in SCH-236 en *Noordster*. Met reeds vier loggers in de vaart als de *Ali*, *Guus*, *Hubertha* en de *Arie* waren daarmee zijn vrouw, twee dochters en zijn zoon reeds vernoemd en was de tweede *Noordster* een feit. Op 4 mei 1925 monstert de 33-jarige schipper Cornelis Roeleveld zijn 13-koppige bemanning aan voor de haringvisserij, maar het is dan nog steeds een zeillogger. Daar komt in het voorjaar van 1927 verandering in met het plaatsen van een 2-cylinder 70 pk. Brons motor.

Einde zeiltijdperk

In 1930 heeft reder J.J. van der Toorn Az. acht stalen motorloggers in de vaart. Maar zijn 28-jarige broer Wouter is intussen ook aan een eigen rederij toe en 'koopt' de 13 jaar oude SCH-236 *Noordster* van hem. Als schipper stelt hij de 31-jarige Albert de Graaf aan. Het is van korte duur. In 1933 vaart de *Noordster* weer voor de voormalige eigenaar en broer J.J. van der Toorn Az. maar dan met de 24-jarige Bram Rog als schipper. Broer Wouter was intussen gefuseerd met reder J. C. Pronk en valt hier verder buiten beschouwing.

Na 1935

Het gaat weer beter in de haringvisserij en ook met de vloot van reder J.J. van der Toorn Az. Deze was in 1939 gegroeid tot 15 stalen motorloggers, maar was voor een groot deel afkomstig van vader.

Op de SCH-236 *Noordster* waren in die jaren'30 schippers als Leendert Korving, Klaas Pronk en Zier de Reus te zien geweest. In hetzelfde jaar is er weer onrust. Tijdens de Algemene Mobilisatie van het Nederlandse leger - in de eerste week van september - loopt nagenoeg de hele Scheveningse vloot haar thuishaven binnen. Zij beëindigen voorlopig de teelt van 1939 en tientallen loggers worden opgelegd in Vlaardingen en IJmuiden. De SCH-236 *Noordster* loopt op 5 september Scheveningen binnen en vertrekt de andere dag al naar IJmuiden om daar opgelegd te worden.

Toen later in het jaar bleek dat Nederland niet in een oorlog terecht kwam keerden veel loggers uit hun opleg terug en gingen alsnog ter haringvangst. Ook de *Noordster* keerde terug waarna schipper Job Pronk op 22 november met 14 man vertrok voor de haringvisserij onder Engeland.

Maar op 30 november beëindigde de *Noordster* alweer de teelt van 1939. En dat was niet voor niks. De *Noordster* vertrekt op 6 december 1939 naar de Waterweg op weg naar de Vlaardingse scheepswerf van A. de Jong om daar verlengd te worden. Al had zoiets wellicht ook op de Scheveningse werf gekund, reder J.J. van der Toorn Az. gaf er de voorkeur aan de klus bij zijn neef Albert de Jong te laten doen.

Ook na de verlenging van 5,5 meter blijft *Noordster* de winter van 1939/1940 in Vlaardingen opleggen. Pas op 23 april 1940 komt de logger weer Scheveningen binnen, wellicht om klaar te maken voor de nieuwe haringteelt. Het schip heeft dan een lengte gekregen van bijna 31 meter. Daarnaast was de inhoudsmaat toegenomen van 106 naar ruim 133 BRT. Reder J.J. van der Toorn Az. had vermoedelijk nog geen idee wat hem voor de aankomende teelt boven het hoofd hing.

Bezetting en vordering

Het is mei 1940. Een oorlog met Duitsland is toch uitgebroken en de capitulatie heeft plaatsgevonden. Geen logger vertrok die maand ter haringvisserij. Ook de SCH-236 *Noordster* bleef in de haven. De Duitse bezetter liet al snel zijn oog vallen op de Scheveningse loggers. Al in juli 1940 moesten de eerste 18 loggers eraan geloven en kwamen in handen van de Duitse marine. Uiteindelijk zou het met ruim 100 Scheveningse loggers zover komen. Van reder J.J. van der Toorn Az. was het als eerste de SCH-19 *Wouter* die op 16 augustus in Duitse handen de Scheveningse haven verliet. Van zijn rederij zouden gedurende de bezetting bijna al zijn schepen ditzelfde lot treffen.

Later in het jaar werd het - naast een flink aantal kustvissers - ook aan een paar loggers toegestaan om aan dagvisserij te doen. De SCH 14, 39, 57, 135, 284, 302 en 341 maakten daar als eerste gebruik van. Dat liep later in 1940 op tot ruim 15 loggers van diverse Scheveningse rederijen. Van reder J.J. van der Toorn Az. waren het de SCH-25 *Noordzee*, SCH-69 *Zeevaart*, SCH-84 *Voortvaren* en SCH-210 *Ali*, die daaraan deelnamen. Maar de *Noordster*, die bleef op z'n plaats.

Echter op 31 december 1940 was de SCH-236 *Noordster* aan de beurt en ging de bijna 24-jaar oude logger over in handen van de Duitse Marine. Pas op 8 februari 1941 vertrok het, gelijktijdig met de SCH-132 *Clasina* van W. Rog, uit Scheveningen met onbekende bestemming.

Het is helaas onbekend wat de SCH-236 *Noordster* in de oorlogsjaren voor functie had in dienst van de bezetter. Toen na de bezetting de opsporing en terugkeer van de Scheveningse loggers plaatsvond zat daar de SCH-236 *Noordster* niet bij!

Zo'n 22 Scheveningse schepen gingen in Duitse dienst verloren of bleven spoorloos.

Uiteindelijk werd in 1947 de tweede vooroorlogse *Noordster* in het vaartuigenregister omschreven als "*doorgehaald 26-2-'47 tijdingloos.*"

© Bert van der Toorn

Met dank aan Bert en alle andere vrijwilligers:

Arie Taal

***Voorzitter Stichting SCH-236 Noordster
terug op Scheveningen***